

HYVÄÄ KOHTELUA KOSKEVA SUUNNITELMA NAULAKALLION LASTENKOTI

NAULAKALLION LASTENKOTI

Helsingin
kaupunki

Sisällys

1. Aluksi.....	2
2. Toimenpiteistä lapsen ikätasoisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi	2
Naulakalliossa asuvalla lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa:	3
Naulakallion lastenkodin säännöt ja käytännöt	4
3. Hyvä ikätasoinen ja lapsikohtainen hoito, kasvatusta ja valvonta, jota toteutetaan ensisijaisesti ilman rajoitustoimenpiteitä	6
4. Rajoitusten käytön yhteydessä kaikkien yksikössä olevien lasten turvallisuudesta huolehtiminen	7
5. Hoito- ja kasvatushenkilökunnan ja muiden yksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehtiminen rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa	8
Työturvallisuusohje	9
6. Rajoitustoimenpiteiden toteuttaminen ja tilanteet, joissa niitä käytetään	11
7. Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet.....	13
Yhteydenpidon rajoittaminen.....	13
Aineiden ja esineiden haltuunotto	15
Henkilöntarkastus	15
Henkilönkatsastus	16
Omaisuuksien ja lähetysten tarkastaminen. Lähetysten luovuttamatta jättäminen	17
Kiinnipitäminen	17
Liikkumisvapauden rajoittaminen	18
Eristäminen.....	19
Eriyinen huolenpito	20
Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69 a §)	21
8. Yleiset toimintatavat rajoitusten käytön jälkeen	21
9. Lapsen muutoksenhaku ja kantelumahdollisuus	22

1. Aluksi

Olemme laatineet Naulakallion lastenkodissa lastensuojelulain vaatiman hyvää kohtelua koskeva suunnitelman osana omavalvontasuunnitelmaa. Sijaishuoltotoiminnan tulee olla lainmukaista, turvallista sekä laadultaan sellaista, että lasten tarpeisiin voidaan vastata ja sijaishuollolle asetettuja tavoitteita saavuttaa. Lapsen oikeudet muodostavat keskeisen pohjan laadukkaalle sijaishuollolle.

Hyvän kohtelun suunnitelman tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksien toteutuminen lastenkodissa asumisen ajan. Lapsen oikeuksien turvaamisella tarkoitetaan, että lasta kohdellaan asianmukaisesti sekä kunnioittavasti ja että jokaisen lapsen tuen tarpeisiin vastataan suunnitelmallisesti, turvallisesti ja laadukkaasti. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään kohteluun ja hoitoon.

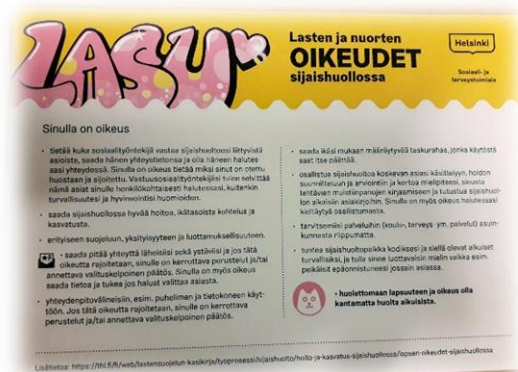
Naulakallion lastenkodin lasten hyvää kohtelua koskeva suunnitelmaa on valmisteltu ja työstetty talvella 2019 ja keväällä 2020 lastenkodin lasten kanssa. Suunnitelmaa myös päivitetään joka vuosi yhdessä lasten kanssa.

2. Toimenpiteistä lapsen ikätasoisien itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi, tukemiseksi ja ylläpitämiseksi

Naulakallion lastenkodissa on kiinnitetty erityistä huomiota yksikössä olevien lasten ikätasoisien itsemääräämisoikeuksien toteutumisen tukemiseen. Kaikille Naulakallion lastenkodin lapsille on jaettu Lasten ja nuorten oikeudet sijaishuollossa –esite sen lisäksi, että pidämme teeman vahvasti esillä työskentelyämme ohjaavissa toimintaohjeissa.

Itsemääräämisoikeus on perusoikeus, joka muodostuu oikeudesta henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Naulakalliossa kunnioitamme ja vahvistamme lapsen itsemääräämisoikeutta ja tuemme lapsen osallistumista oman elämän, hoidon ja kasvatuksen suunnitteluun sekä toteuttamiseen. Aikuisten velvollisuus on kuunnella, mitä lapsella on sanottavana ja velvollisuus toimia ja reagoida, mikäli tarve vaatii. Naulakallion lastenkodissa otetaan huomioon lapsen toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä lapsen äidinkieli ja kulttuuritausta. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon myös tavoite perheen jälleen yhdistämisestä.

Naulakalliossa asuvalla lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa:

- erilaisissa arjen tilanteissa osaston aikuisten kautta. Arkipäiväisistä asioista lapsi voi puhua omahoitajalle, osaston vastaavalle ohjaajalle tai lähikasvattajille. Omahoitaja on lapsen lähiaikuinen, mutta lapsella on oikeus keskustella myös muiden ohjaajien kanssa.
- päivittäin aamu- ja iltapäivä parkeissa (Intro 1 ja 2) ja viikoittaisissa yhteisökokouksissa (Naulakalliontien osastot). Lapsille tuodaan kokouksissa mm. riittävästi tietoa osaston arjessa tapahtuvista muutoksista. Nämä ovat lapsille yhteisiä tilaisuuksia myös tuoda esille osastoa koskevia kehittämissuhteita, toiveita ja puutteita.
- sovituilla omahoitajan ja omasairaanhoidajan ajoilla. Lapsen viikko-ohjelmaan suunnitellaan säännölliset hetket omahoitajan ja omasairaanhoidajan kanssa, jolloin lapsella on mahdollisuus säännölliseen ja suunnitelmalliseen työskentelyyn aikuisen kanssa.
- toiminta- ja keskusteluryhmissä (osastot Intro 1 ja 2, toimintaryhmän ohjaajana toimintaterapeutti, keskusteluryhmässä ohjaajina osaston aikuinen ja psykologi)
- viikkoa suunniteltaessa (omahoitajan tai osaston toisen aikuisen kanssa)
- tehtäessä kotiharjoittelusuunnitelmaa (omahoitajan tai osaston toisen aikuisen kanssa)
- hoito- ja kasvatussuunnitelmaa laadittaessa (omahoitajan kanssa, neuvotteluissa). Hoidon sisältöön liittyvissä kysymyksissä merkittävin foorumi on hoito- ja kasvatuseuvoittelu. Neuvottelussa on läsnä osaston henkilökuntaa, sosiaalityöntekijä ja lapsen läheiset. Neuvottelussa keskustellaan lapsen hoidosta, asetetaan tavoitteet hoidolle ja päivitetään lapsen hoito- ja kasvatus- sekä asiakassuunnitelmaa.
- asiakassuunnitelmaa laadittaessa (sosiaalityöntekijän kanssa, neuvotteluissa). Lapsella on aina oikeus keskustella vastuusosiaalityöntekijän kanssa omista asioistaan, ja Naulakallion lastenkodin henkilökunnan tulee huolehtia, että tämä oikeus toteutuu lapsella, myös esim. rajoitustoimenpiteiden aikana.
- lapsella on halutessaan oikeus keskustella myös lastenkodin johtajan ja psykologin kanssa.

Naulakallion lastenkodissa pyritään siihen, että lapsella on oikeuksiensa mukaisesti aina kaikki tarvittava tieto omista asioistaan. Lapselle ja hänen vanhemmilleen annetaan tietoa lapseen liittyvistä asioista ymmärrettävällä tavalla sekä tuetaan ja rohkaistaan osallisuuteen ja osallistumaan kaikkiin asioihin.

Lasta tai vanhempia mietittyttäviin asioihin tarjotaan aina apua ja tietoa niiden käsittelyn mahdollistamiseksi. Ratkaisuja erilaisiin pulmiin etsitään yhdessä lasten ja työntekijöiden kesken. Näin ollen lapsi saa mahdollisuuden muodostaa oman näkemyksensä asianmukaisen tiedon pohjalle. Lasta kuullaan aina häntä koskevissa päätöksissä ja

lapsella on oikeus kertoa mielipiteensä. Mielipiteen avulla hänellä on mahdollisuus vaikuttaa päätökseen.

Naulakallion lastenkodin säännöt ja käytännöt

"Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti, eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää."

Yleisesti: Naulakallion lastenkodissa noudatetaan voimassaolevaa lainsäädäntöä ja yleisesti hyviä käytöstapoja sekä käytäntöjä. Säännöt ovat samat kaikille ja niiden tehtävä on taata kaikille lastenkodissa oleville turvallinen ja viihtyisä kasvu ja elinympäristö. Naulakallion lastenkodin henkilökunnalla on vastuu ja velvollisuus huolehtia kaikkien lasten oikeuksista, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Lapsella on aina oikeus ottaa yhteyttä lastenkodin johtajaan ja myös omaan vastuusosiaaliryhtymiskollegiaan.

Arki osastolla: Jokaiselle lapselle pyritään luomaan osastolla säännöllinen päivärytmi, joka tarkoittaa sitä, että noudatetaan normaalia vuorokausirytmää: yöt nukutaan ja päivät valvotaan. Aamulla herätään sovitusti, lähdetään kouluun ja noudatetaan ruokailu- sekä sisäahtuloaikoja. Koulunkäynti kuuluu säännölliseen päivärytmiin. Jos olet sairaana, jätät osastolle lepäämään ja olet pois koulusta. Sairaspäivänä vietetään aikaa osastolla ja/tai lepäillä omassa huoneessa. Lastenkodissa opetellaan myös pieniä arjen kotitöitä aikuisten avustuksella. Lapset osallistuvat esim. yhteisten tilojen siivoukseen tai/ja roskien viemiseen ulos.

Lasten omat huoneet: Kaikilla lapsilla on osastolla oma huone, jossa voi olla rauhassa. Aikuisella on oikeus tulla lapsen huoneeseen tarvittaessa. Toisen lapsen huoneeseen ei voi mennä ilman lupaa ja aikuisen pitää tietää, jos lapset vierailevat toistensa huoneissa. Huoneiden ovet pidetään suljettuina, kun lapsi poistuu osastolta. Jos lapsella on musiikkilaitteita yms. omassa huoneessaan, on niiden äänenvoimakkuuden oltava kohtuullisella tasolla. Jokainen huolehtii oman huoneensa siivouksesta ja lapsen kanssa sovitaan siivouspäivästä.

Päivä- ja viikko-ohjelma: Osaston yhteisten arjen toimintojen ja aikataulujen lisäksi kaikille lapsille tehdään yksilöllinen päivä- ja viikko-ohjelma jonka sisältöön lapsi voi itse vaikuttaa. Yksilöllinen päivä- ja viikko ohjelma, mukaan lukien vapaa-aika, suunnitellaan yhdessä omahoitajan kanssa. Lasta tuetaan ja kannustetaan koulunkäynnin lisäksi myös kaverisuhteisiin ja mielekkäisiin harrastuksiin. Osaston aikuisen on tärkeää tietää missä lapsi viettää vapaa-aikaa, joten kaikista menoista ilmoitetaan osaston aikuisille.

Vierailut: Lapsen perhe, läheiset ja ystävät ovat toivottuja ja tervetulleita vierailijoita. Vierailut järjestetään aikuisten kanssa yhdessä sopien. Vierailijat eivät voi tuoda mukanaan lemmikkejä osaston sisätiloihin. Vierailuaika päättyy klo 20.

Ruokailut: Osastoilla noudatetaan säännöllisiä ruoka-aikoja: aamiainen, lounas välipala, päivällinen ja iltapala. Syötävää on saatavilla myös ruoka-aikojen ulkopuolella. Aikuiset huolehtivat, että terveellistä ja monipuolista ruokaa on saatavilla ja he ohjaavat terveelliseen ruokavalioon, esim. energiajuomia ei lastenkodissa juoda eikä osastolle tuoda. Lapset voivat myös sovitusti opetella ja osallistua ruoanlaittoon. Yleisissä tiloissa ei

ruokailla muualla kuin ruokapöydässä ja ruokailuissa noudatetaan hyviä käytöstapoja. Lasten pääsy lastenkodin laitoskeittiöön on kielletty.

Lääkkeet: Lasten lääkkeet säilytetään osastojen lääkehuoneissa/-kaapeissa. Aikuiset jakavat lääkkeet ja ne otetaan aikuisen valvomana. Lääkkeiden ottamisesta kotiharjoittelujen aikana sovitaan aikuisen kanssa.

Television katselu, tietokoneen, pelikonsolien käyttö: Laitteita katsotaan ja käytetään yhteisesti sovitusti sekä tasapuolisesti kaikkien omia mieltymyksiä kuunnellen. Suosituskäyttöä noudatetaan ja osaston aikuisten tehtävänä on valvoa, että sisältö on lapsille sopivaa. Tv/tietokone sulkeutuu iltaisin pääsääntöisesti klo. 22.00.

Puhelimen käyttö: Lapset voivat käyttää osastolla omia puhelimia. Lasten käyttöön on olemassa myös osaston lasten puhelin. Oman puhelimen voi osastolla säilyttää itsellään. Yöaikaan ei käytetä puhelinta eikä muita elektroniikkalaitteita. Mikäli laitteen käyttö häiritsee päivärytmiäsi tai muita ihmisiä, voidaan se ottaa pois määrittelyksi ajaksi esimerkiksi yöksi tai puhelimen käyttöön määrittellään käyttöajat.

Viikkoraha ja muu yksityinen omaisuus: Lapset saavat osastolla viikkorahaa joka määräytyy iän mukaan. Lapsilla on itsemääräämisoikeus omiin rahoihinsa, mutta aikuisilla on velvollisuus ohjata lasta rahankäytössä. Lapsi saa vaatteet ja muut tarpeelliset ja tarkoituksenmukaiset hankinnat Naulakalliosta. Omista sekä yhteisistä tavaroista ja vaatteista pidetään osaston tiloissa huoli ja lapset harjoittelevat myös mm. omien vaatteiden pesemistä. Omia tavaroita ei lainata tai myydä toisille. Vahingoittunutta tai kadonnutta omaisuutta ei voida aina lapselle korvata.

Päihteet ja nikotiinituotteet: Naulakallion lastenkoti ja koko lastenkodin alue on päihteetön. Päihteidenkäyttö vaarantaa vakavasti lapsen henkeä ja terveyttä eikä päihteidenkäyttöä sallita Naulakalliolla. Päihteillä tarkoitetaan alkoholia ja huumausaineita sekä lääkkeitä väärinkäytettynä. Lapsella ei voi olla osastolla hallussaan minkäänlaisia päihdyttäviä aineita tai niihin liittyviä välineitä. Tupakkatuotteiden käyttökielto koskee koko Naulakallion aluetta ja meitä kaikkia.

Turvallisuus ja käyttäytyminen: Naulakallion lastenkodissa kaikilla on velvollisuus kohdella itseä ja toisia asiallisesti ja ystävällisesti. Lapsilla ja aikuisilla on oikeus koskemattomuuteen. Kiroileminen, huutaminen, muiden lasten ja ohjaajien nimittely on kiellettyä. Hyväksymme erilaisuuden ja erilaiset ihmiset, emme salli ja hyväksy minkäänlaista kiusaamista tai syrjintää mistään syystä. Aikuiset puuttuvat kiusaamiseen ja kaltoinkohteluun heti. Lapsella on kuitenkin ehdoton oikeus ilmaista kaikkia tunteitaan ja osaston aikuisten tehtävänä on myös auttaa lasta niissä tilanteissa jolloin tunteiden ilmaisu voi olla vaikeaa.

Kaikenlainen väkivaltainen käytös ja väkivallalla uhkaileminen on ehdottomasti kiellettyä. Jos lapsi vaarantaa omaa tai toisten kasvua, kehitystä ja turvallisuutta, aikuisilla on velvollisuus puuttua siihen kasvatuksellisin menetelmin ja tehdä tarvittaessa ja perustellusti lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Niiden mahdollinen käyttö selvitetään lapselle, jotta lapsi ymmärtää niiden tarkoituksen ja perusteet. Mahdolliset väkivaltatilanteet käsitellään aina lapsen kanssa puhumalla.

Lapsella ei voi olla hallussaan sellaisia aineita tai esineitä, jotka ominaisuuksiltaan ovat soveltuvia lapsen itsensä, toisen henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen. Aikuisilla on velvollisuus ottaa haltuun turvallisuutta vaarantavat esineet.

Hiljaisuus: Lastenkodin osastoilla ja piha-alueella on yörauha klo 22.00-07.00. Yörauhan tarkoitus on turvata lapselle riittävä uni ja yörauhan aikana lapset eivät käy ulkona tai vietä aikaa osaston yleisissä tiloissa.

3. Hyvä ikätasoinen ja lapsikohtainen hoito, kasvatus ja valvonta, jota toteutetaan ensisijaisesti ilman rajoitustoimenpiteitä

Naulakallion lastenkodissa jokaisella lapsella on henkilökohtainen hoito- ja kasvatussuunnitelma, jossa huomioidaan aina lapsen ikä- ja kehitystason mukaiset toiveet, tarpeet ja tavoitteet. Omaohjaajalla on keskeinen rooli tukea lapsen itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumista osastojen arjessa.

Toimintamme on aikuisjohtoista ja lapsilähtöistä. Hoidossa on merkityksellistä turvallinen ja säännöllinen arki. Naulakalliossa on omat säännöt, arjen rakenteet ja toimintatavat, jotka kerrotaan lapselle tulovaiheessa, niitä noudattamalla kaikkien arki sujuu turvallisesti ja hyvin. Sääntöjen avulla kykenemme turvaamaan lapsen oikeuksien toteutumisen. Turvallinen arki rakentuu ennakoitavasta päivärtymistä ja arjen rakenteista sekä yhteisistä toimintatavoista. Osastoilla noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä yleisesti hyvinä pidettäviä käytöstapoja.

Lapsella on Naulakalliossa asuessaan:

- oikeus myönteisiin ja läheisiin ihmissuhteisiin
- oikeus hyvään iän ja kehitystason mukaiseen hoitoon ja kasvatukseen ja huolenpitoon
- oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön
- oikeus lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaavaan koulutukseen
- oikeus saada turvaa, ymmärrystä ja hellyyttä
- oikeus fyysiseen ja psyykkiseen loukkaamattomuuteen
- oikeus itsenäistymiseen
- oikeus yksilölliseen taustaansa perustuen ylläpitää ja harjoittaa kulttuurisia ja uskonnollisia tapojaan Naulakallion lastenkodissa huomioiden muiden sijoitettujen lasten kulttuuriset ja uskonnolliset taustat ja loukkaamattomuus
- oikeus yksilölliseen seksuaaliseen suuntautumiseen huomioiden muiden lasten yksilöllisyys ja koskemattomuus

Koko henkilökunta ja erityisesti lapsen omahoitaja ja omasairaanhoidaja vastaavat edellä mainittujen oikeuksien toteutumisesta. Lasta kohdellaan aina yksilönä ja hänen kohtelunsa tulee olla hyvää ja kunnioittavaa. Lapsi saa osakseen ymmärrystä, välittämistä ja suojelua kaikilta osaston aikuisilta. Omahoitajan tehtävä on erityisesti tutustua lapseen ja tunnistaa lapsen tarpeita sekä vastata niihin. Lapsella on oikeus ilmaista erilaisia tunteita, ja aikuiset ovat apuna niiden käsittelyssä. Lapsen omaa tilaa, tahtoa sekä fyysistä ja henkistä koskemattomuutta kunnioitetaan. Esimerkiksi lapsen oma huone on paikka, jonka yksityisyyttä kunnioitetaan. Lasta autetaan elämänhallinnassa, vastuullisuuteen kasvamisessa ja itsenäistymisessä.

Naulakallion lastenkodin lapset voivat osallistua itseään koskeviin päätöksentekotilaisuuksiin, kuten yhdistettyihin asiakassuunnitelma- sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaneuvoitteluihin sekä kuukausiarviointien laatimiseen yhdessä omaohjaajan kanssa.

Naulakallion lastenkodissa järjestämme viikkokokouksia lasten kanssa. Viikkokokouksissa lapset osallistuvat muun muassa tulevan viikon toiminnan, ruoan, sekä tapahtumien suunnitteluun ja saavat myös mahdollisuuden antaa palautetta ohjaajille tai ehdottaa osastojen arjen käytäntöihin muutoksia.

4. Rajoitusten käytön yhteydessä kaikkien yksikössä olevien lasten turvallisuudesta huolehtiminen

Naulakallion lastenkodin toiminnassa ennakoinnilla on merkittävä osuus turvallisuuspoikkeamien ennaltaehkäisyssä. Lastenkodin arjessa väkivaltilanteita ehkäistään mm. ennakoimalla ja huolehtimalla, että työvuoroissa on paikalla riittävästi henkilöstöä. Jos osastolla tapahtuu väkivaltilanne, työvuorossa olevat aikuiset käyttävät hälytintä, joka kutsuu kaikki työvuorossa olevat paikalle turvaamaan muut osastolla olevat lapset, sekä myös sen lapsen turvallisuutta, johon rajoitustoimenpide kohdistuu. Uudet työntekijät perehdytetään siihen, miten ennakointi tapahtuu ja miten tulee toimia, mikäli rajoitustoimenpide näyttää todennäköiseltä. Henkilökunnalle järjestetään säännöllistä työnohjausta.

Lasten kanssa käydään aktiivista keskustelua uhka- ja vaaratilanteisiin liittyen ja ennakoimme mahdollisesti kärjistyviä tilanteita. Rajoitustoimenpiteiden käytön yhteydessä muiden lasten turvallisuudesta pyritään huolehtimaan mm. ohjaamalla muut lapset pois tilanteesta tai siirtämällä rajoitustoimenpiteitä tarvitseva lapsi eri tilaan. Lasten kanssa käydään säännöllisesti ennakoiden läpi toimintaohjeita turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. On tärkeää myös, että lasten kanssa puretaan osastolla olleet uhka- ja vaaratilanteet jälkikäteen.

Rajoitustoimenpiteet tehdään aina kun se katsotaan olevan lapsen hoidon- ja kasvatuksen turvaamiseksi välttämätöntä. Kun käytämme rajoitustoimenpidettä, keskustelemme rajoituksen tarkoituksesta ja syistä lapsen kanssa. Hoitohenkilökunnan tehtävä on auttaa lasta ymmärtämään, miksi rajoitustoimenpidettä tarvitaan ja mitä hyötyä lapselle siitä mahdollisesti on. Rajoitustoimenpide ei ole koskaan rangaistus. Rajoitustoimenpiteet kirjataan asiakastietojärjestelmään ja tietyistä päätöksistä lapsella on

valitusmahdollisuus. Lapsen ja vanhempien/huoltajien mielipide kirjataan päätökseen. Päätökset luovutetaan aina kirjallisesti lapselle kuin myös vanhemmille/huoltajille. Myös sosiaalityöntekijälle ilmoitetaan päätöksistä.

Mikäli käytämme rajoitustoimenpidettä, osaston aikuisilla on tieto päätöksestä ja yhteinen ymmärrys siitä, miten rajoitustoimenpide toteutetaan osastolla. Työntekijät noudattavat uhka- ja vaaratilanteissa ennalta sovittua toimintaohjetta, jossa paikalla olevat kokoontuvat mahdollisuuksien mukaan laatimaan pikaisesti toimintasuunnitelman ja määrittävät kokeneimman työntekijän tilannejohtajaksi. Toiset työntekijä toimivat tästä eteenpäin tilannejohtajan määrittämien ohjeiden mukaisesti. Rajoitustoimenpiteet vaikuttavat aina jollain tavalla kaikkiin osastolla asuviin lapsiin. Näitä tilanteita ennakoidaan ja huomioidaan arjessa. Lapsilla ja työntekijöillä on yhteinen tieto, miten erinäisissä tilanteissa lapsikohtaisesti toimitaan.

Naulakallion lastenkodin työntekijöistä suurin osa on koulutettu lastensuojelulain sisältöön sekä rajoituspäätösten kirjaamisen Efficassa. Rajoituspäätösoikeudet on delegoitu vain nämä koulutukset suorittaneille työntekijöille. Lapselle kerrotaan aina rajoitustoimenpiteen perustelut, toimenpiteen tarkoitus ja kesto sekä miten hän voi toimia ollessaan eri mieltä toimenpiteestä ja ohjattava mahdollisen valituksen teossa.

5. Hoito- ja kasvatushenkilökunnan ja muiden yksikössä työskentelevien tai oleskelevien turvallisuudesta huolehtiminen rajoitusten käytön yhteydessä ja muissa tilanteissa, joissa heihin saattaa kohdistua väkivallan uhkaa

Naulakalliossa henkilökunnalla on tiedossa, miten toimitaan erilaisissa vaara- ja uhkatilanteissa. Yhteiset ohjeet ja säännöt ohjaavat henkilökunnan toimintaa erilaisissa poikkeustilanteissa. Lasten ja henkilökunnan turvallisuus on kaikille tärkeää. Työntekijöiden vastuulla on päivittää toimintaohjeita ja näitä käydään säännöllisesti läpi kokouksissa ja uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Henkilökunta tarkkailee ja havainnoi työskentelyolosuhteita jatkuvasti työnsä ohessa. Asiat nostetaan esille työpaikkakokouksissa tai tarvittaessa heti omalle esihenkilölle, joka ottaa asian esille esihenkilökokouksessa. Jos osastolla tapahtuu jotain poikkeavaa, henkilökunnan vastuulla on hoitaa tilanteet. Tapahtumista keskustellaan aina jälkikäteen lasten ja aikuisten kanssa.

Henkilökunnalla on käytössään menetelmiä epäkohtien, laatu- ja riskien ilmoittamiseen tai kartoittamiseen (Vaarat ja haitat- ohjelma, Hai-pro- ohjelma, vaara- ja uhkatilanelomakkeet, vaara- ja uhkatilanteista ilmoittaminen).

Jokaisen henkilökuntaan kuuluvan on välittömästi ilmoitettava havaitsemansa epäkohdat ja puutteet esimiehelle. Yksikössä käsitellään haittatapahtumat ja vaara- ja uhkatilanteet seuraavasti:

1. Henkilö täyttää vaara- ja uhkatilanne ilmoituksen, toimittaa sen keskustelua varten esimiehelleen, esimies lisää lomakkeeseen toimenpide-ehdotuksen.

2. Lomake toimitetaan työsuojeluun ja omalle esimiehelle
3. Esimies käsittelee vaara- ja uhkatilanneilmoituksen henkilön ja muun henkilökunnan kanssa
4. Vakavassa vaara- ja uhkatilanteessa yksikköesimies on heti yhteydessä omaan esimieheensä
5. Yli 15-vuotiaan aiheuttaman vaara- ja uhkatilanteen osalta arvioidaan tutkintapyyntöjen tekeminen
6. Esimies järjestää tarvittavat kriisikokoukset työterveyshuollon ja mahdollisesti debriefing ryhmän kanssa.
7. Työntekijän mahdollinen ohjaus työterveyshuoltoon
8. Työntekijä täyttää Hai-pro-ilmoituksen, joka siirtyy esimiehelle. Esimieskäsittelyn jälkeen ilmoitus siirtyy vastuuhenkilöille.

Yksikössä käydään keskustelua vaara- ja uhkatilanteista. Mietitään vaihtoehtoisia tapoja ennaltaehkäistä niitä ja tarvittaessa toimintatapoja/ fyysistä toimintaympäristöä muutetaan. Työ- ja menettelytapojen muutoksella pyritään riskien minimointiin. Turvallisuuskoulutuksella pyritään lisäämään ja vahvistamaan henkilöstön ennakointitaitoja. Naulakallion lastenkodissa on käytössä MAPA (Management of Actual or Potential Aggression) haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisy ja hallinta menetelmä. Jokaisella työntekijällä on velvollisuus pitää työvuorossa mukana henkilöhälytintä ja esihenkilöllä perehdyttää uudet työntekijät hälyttimen käyttöön. Uudet työntekijät perehdytetään hyvin vaara- ja uhkatilanteisiin sekä osaston ajan tasalla olevaan pelastussuunnitelmaan ja niitä kerrataan säännöllisin väliajoin henkilöstön kanssa.

Rajoitustoimenpiteiden ja muiden mahdollisten väkivalta- tai uhkatilanteiden yhteydessä varmistetaan riittävä resurssi jo ennakoiden tilannetta. Pyydetään tarvittaessa jo ennakoiden toisilta osastoilta lisäresurssitukea haastaviin tilanteisiin. Esimies varmistaa riittävän henkilöstöresurssin haastavissa osastotilanteissa.

Työturvallisuusohje

Lastenkodin henkilökunta noudattaa työturvallisuusohjetta ja toimii ensisijaisesti väkivaltaa ehkäisevästi.

Rajoitustoimenpiteitä käytetään väkivaltatilanteissa tarvittaessa ja ne toteutetaan siten kuin **lastensuojelulain 11** luvussa rajoitustoimenpiteiden osalta säädetään.

" Ystävällinen, kunnioittava, asiallinen ja hyvä lapsen kohtaaminen vähentää väkivallanriskiä ja toimii ennaltaehkäisevästi".

1. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet:

- Työvuorossa on pidettävä aina mukana hälytysnappia sekä puhelinta.
- Yleisissä tiloissa ei säilytetä helposti heitettäviä tai kättä pidemmäksi kelpaavia esineitä.

- Keittiöveitset säilytetään lukollisessa kaapissa.
- Työntekijöillä on valvontavastuu lapsista. Raportille ei voi mennä kaikki työntekijät yhtä aikaa niin että lapset jäävät valvomatta.
- Ilmoita ennakolta esimiehelle (vastaava ohjaaja/johtaja) mahdollisesta vaara- ja uhkatilanteesta. Tarvittaessa siirretään resurssia turvaamaan tilanteita toiselta osastolta tai käytetään lisäresurssia.
- Pyydä apua vaikeissa asiakastilanteissa.
- Turvalaitteet on testattava säännöllisesti ja toimintahäiriöistä on ilmoitettava välittömästi esimiehille.

2. Lapsen kohtaaminen uhkaavassa tilanteessa:

- Kohtaa lapsi rauhallisesti. Ole asiallinen.
- Ole mieluummin joustava kuin jyrkkä.
- Puhu selkeästi ja yksinkertaisesti väärinymmärrysten välttämiseksi.
- Älä provosoi äläkä provosoidu. Älä väittele, äläkä vähättele.
- Huolehdi riittävästä fyysisestä etäisyydestä, vähintään 1,5 metriä.
- Huolehdi, että takana oleva tila mahdollistaa nopean vetäytymisen.
- Älä käännä selkääsi.
- Puhuminen, rauhoittelu tai tilanteen kärjistyessä nopea tilanteesta perääntyminen ovat parhaat puolustuskeinot.
- Joskus konfliktitilanne rauhoittuu työntekijöitä vaihtamalla.
- Kutsu apua matalalla kynnyksellä.
- Älä suojele omaisuutta lasten tai oman turvallisuutesi kustannuksella.

3. Toiminta tilanteessa:

- Pysy rauhallisena ja säilytä malttisi.
- Hälytä! Kutsu apua!
- Pyri voittamaan aikaa niin, että muita tulee paikalle.
- Tarkista uhrin ja tekijän fyysinen ja psyykinen kunto.
- Tarvittaessa soita 112.
- Anna ensiapua tarvittaessa.
- Turvaa toiminta osastolla ja huolehdi muista lapsista.
- Älä vaaranna itseäsi.

4. Uhka- ja vaaratilanteen purkaminen:

- Tapahtuma käsitellään osallisten kesken mahdollisimman nopeasti.
- Ilmoita tapahtumasta esimiehelle.
- Tilanne puretaan yhdessä osallisena olleiden työntekijöiden ja lapsen kanssa mahdollisimman nopeasti.
- Esimies vastaa, että tarvittaessa tilanne käsitellään 1-3 päivän aikana, työntekijän ja lapsen näkemykset tilanteesta kuullaan. Kuule ensin lapsen näkemys tilanteesta. Lapsen kuuleminen on toteuttava hoidollisesti.
- Esimies vastaa siitä, että työntekijä saa kulloinkin tarvitsemansa avun.
- Hakeudu tarvittaessa työterveyshuoltoon.
- Tapahtuneesta on ilmoitettava huoltajille ja sosiaalityöntekijälle.

- Tutkintapyyntöön tekeminen on työntekijän osalta hänen itsensä päätettävissä oleva asia.
- Työntekijä tekee uhka- ja vaaratilanteesta aina ilmoituksen työsuojelupakkiin.
- Uhka ja vaaratilanne puretaan osallisten kesken.
- Työryhmässä pohditaan miten tilanne olisi voitu välttää.
- **Työyhteisössä jokainen uhka- ja vaaratilanne tarjoaa mahdollisuuden kehittää työtä.**

VARALLAOLOKÄYTÄNTÖ NAULAKALLION LASTENKODISSA:

Naulakallion lastenkodissa on jatkuva varallaolo laitoksen esimiesten taholta.

UHKA- JA VAARATILANTEIDEN ILMOITTAMINEN:

Uhka- ja vaaratilanteista tehdään ilmoitus työsuojelupakkiin. Vastaava ohjaaja käsittelee ilmoituksen ja se tulee tiedoksi myös johtajalle.

UHKA- JA VAARATILANTEIDEN JÄLKIKÄSITTELY:

Jälkikäsitteystä vastaa pääsääntöisesti vastaava ohjaaja, laitoksen psykologi tai työterveyshuollon edustajat. Naulakallion lastenkodissa on tilanteiden läpikäynti- ja jälkikäsitteilymalli myös vuorossa olevien työntekijöiden keskinäisen tilanteen läpikäynnin varmistamiseksi ja tueksi.

PELASTUS- JA TURVALLISUUSUUNNITELMAT:

Jokaisen osaston pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat löytyvät osastolta ja laitoksen sähköisistä kansioista. Jokaisen työntekijän tulee perehtyä pelastus- ja turvallisuussuunnitelmaan heti työsuhteen alussa. Laitoksessa toteutetaan kaikkien työntekijöiden kanssa turvakävely osastoittain vähintään kerran vuodessa. Lisäksi toteutamme poistumisharjoituksen lasten kanssa vähintään kerran vuodessa.

6. Rajoitustoimenpiteiden toteuttaminen ja tilanteet, joissa niitä käytetään

Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tarkoituksena on varmistaa huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen taikka lapsen tai toisen henkilön suojaaminen. Lastensuojelulaitoksessa lapseen saa kohdistaa lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus välttämättä vaatii.

Rajoitustoimenpiteitä ei saa käyttää muuhun kuin kussakin rajoitussäännöksessä ilmenevään ja siinä hyväksytyyn tarkoitukseen. Rajoitusten käyttäminen rangaistuksena on kiellettyä. Rajoitustoimenpide on aina yksilöllinen päätös suhteutettuna lapsen tilanteeseen.

Käytettävissä olevista toimenpiteistä on valittava lapsen itsemääräämisoikeutta ja perusoikeuksia vähiten rajoittava toimenpide. Rajoitustoimenpide on toteutettava aina mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

Lapsen asiakassuunnitelmaa on aina täydennettävä lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, jos lapseen kohdistetaan tai oletetaan kohdistettavan sijaishuollossa rajoituksia.

Rajoitustoimenpiteitä ovat:

- yhteydenpidon rajoittaminen
- aineiden ja esineiden haltuunotto
- henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus
- omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen
- lähetysten luovuttamatta jättäminen
- kiinnipitäminen
- liikkumisvapauden rajoittaminen
- luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen
- eristäminen
- erityinen huolenpito

Asianosaisia rajoitustoimenpiteitten osalta ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa. Yhteydenpidon rajoitusta koskevissa asioissa asianosaisia ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen huoltaja ja se henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu.

Rajoitustoimenpidepäätös on tehtävä välittömästi. Päätöksiä ei voida tehdä takautuvasti, ellei kysymyksessä ole kiireellinen tilanne. Päätöstä koskevat kirjaukset lapsen dokumentteihin on myös aina tehtävä.

Lapselle on annettava päätös tiedoksi ja päätöksen luovuttaminen on merkittävä lapsen asiakirjoihin. Jos lapsi ei halua ottaa päätöstä vastaan, päätöstä säilytetään yksikössä siten, että lapsi saa sen halutessaan. Lapselle on kerrottava rajoitustoimenpiteen perustelut, toimenpiteen tarkoitus ja kesto sekä miten hän voi toimia ollessaan eri mieltä toimenpiteestä ja ohjattava mahdollisen valituksen, muistutuksen ja kantelun teossa.

Ennen päätöksentekoa on lapsen ja huoltajan mielipide selvitettävä, ja heille on toimitettava mielipiteen selvityksen kohteena olevat asiakirjat. Lapselle ei saa kuitenkaan antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää etua. Useassa päätöksessä tulee myös kuulla lasta ja asianosaisia. Ja vaikka kuulemista ei pystytä asian kiireellisyyden vuoksi järjestämään tulee asianosaisten mielipide selvittää.

Mielipiteen selvittäminen voidaan jättää poikkeustilanteessa suorittamatta mm. silloin, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle. Ennen päätöksentekoa on asianosaisille varattava tilaisuus tulla kuulluksi siten

kuin hallintolaissa säädetään. Hallintolain 36 §:n mukaan asianosaiselle on toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin. Asianosaiselle on siten kuulemisen yhteydessä varattava tilaisuus tutustua kaikkiin viranomaisen laatimiin asiakirjoihin, jotka voivat tai ovat voineet vaikuttaa asian käsittelyyn. Lapselle ei saa kuitenkaan antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Joissain tapauksissa myös muun asianosaisen oikeutta saada tieto asiaan vaikuttavista asiakirjoista voidaan joutua rajaamaan.

Päätös on aina annettava tiedoksi asianosaisille, joita se koskee. Päätöksestä tulee ilmetä myös, miksi kuuleminen mahdollisesti on jätetty suorittamatta. Tavoitteena on kuitenkin aina, että kuuleminen suoritetaan. Mikäli lapsen mielipidettä ei ole voitu selvittää, tulee syyn tähän ilmetä tehdyssä päätöksessä tai lasta koskevissa asiakirjoissa. Kuuleminen voidaan hallintolain 34 §:n mukaan jättää poikkeuksellisesti suorittamatta mm. silloin, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle.

Lastensuojelulaitoksen on kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet lapsen asiakirjoihin. Kirjaukseen tulee sisältyä rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen ja sen käytännössä toteuttaneen, sekä siinä läsnä olleen, henkilön nimi ja ammattinimike.

Kirjauksessa on mainittava myös toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Lasta koskevista asiakirjoista on ilmentävä, miten lapsen mielipide on selvitetty ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai ennen sen toteuttamista, sekä lapsen mielipide asiasta.

Lasta koskevassa asiakassuunnitelmassa ja sitä tarkistettaessa tulee arvioida lapsen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Asiakassuunnitelmaa on tarkastettava aina, mikäli rajoitustoimenpiteet muuttavat tehtyä asiakassuunnitelmaa, esimerkiksi jos yhteydenpidon ja liikkumavapauden rajoittaminen muuttavat asiakassuunnitelmassa suunniteltuja lapsen kotiharjoitteluja ja muuta sovittua yhteydenpitoa lapsen läheisiin.

7. Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet

Yhteydenpidon rajoittaminen

Lastensuojelulaitoksella on velvollisuus edistää lapsen ja hänen perheensä ja muiden lapselle tärkeiden ihmisten yhteydenpitoa sijaishuollon aikana. Yhteydenpidon rajoituksella pyritään välttämään lapsen yhteydenpito lapsen kannalta vahingollisiin verkostoihin sekä kontrolloimattomaan elektroniikkalaitteiden käyttöön. Yhteydenpidon rajoittaminen ei koske niitä henkilöitä, jotka katsotaan olevan lapsen hoidon näkökulmasta merkityksellisiä ja lapselle tärkeitä. Yhteydenpidosta näihin henkilöihin sovitaan sosiaalityöntekijän, huoltajien ja lapsen kanssa. Edellä mainittuihin henkilöihin lapsi voi pitää yhteyttä osaston

puhelimesta tai he voivat vierailla osastolla. Rajoituksesta tehdään lapsen kanssa suunnitelma, johon kirjataan ylös, kuinka rajoitustoimenpide voi lähteä lieventämään ja millaisella aikataululla.

Yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa asianosaisia ovat 12-vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja, ja se mahdollinen henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu. Ennen yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemistä on lapselle, huoltajalle ja henkilölle, johon rajoitustoimenpide on kohdistettu, varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa voidaan rajoittaa mikäli:

- 1) yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä
- 2) yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle
- 3) rajoittaminen on välttämätöntä muiden lapsen vaikutuspiirissä olevien ihmisten turvallisuuden vuoksi
- 4) 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa

Yhteydenpidon rajoittamisen päätöksellä voidaan:

- 1) rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään
- 2) rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai välineitä käyttäen
- 3) lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys
- 4) ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.

Yhteydenpidon rajoittamisen päätös on aina määräaikainen, jolloin päätöksessä on ilmoitettava rajoituksen syy, henkilöt joihin rajoitus kohdistuu, sekä millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan, sekä se, milloin rajoitus alkaa ja milloin se päättyy. Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä, rajoituksesta voi päättää laitoshoidossa lastensuojelulaitoksen johtaja. Mikäli rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on heti alussa yli 30 vuorokautta, päättää asiasta johtava sosiaalityöntekijä tai kiireellisissä tilanteissa sosiaalityöntekijä sosiaalipäivystyksessä. Päätös annetaan tiedoksi ja siitä on muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös ja sen vaikutukset on lakkautettava heti, kun perusteet yhteydenpidon rajoitukselle ovat poistuneet.

Asianosaisia yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa ovat aina 12-vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja. Ennen yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemistä on lapselle, huoltajalle ja henkilölle, johon rajoitustoimenpide on kohdistettu, varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä selvittää alle 12-vuotiaan lapsen mielipide.

Aineiden ja esineiden haltuunotto

Lastensuojelulaki velvoittaa ottamaan lapsen hallussa olevat päihteet ja niiden käyttöön tarkoitetut välineet laitoksen haltuun. Samoin haltuun on otettava myös sellaiset lapsella olevat aineet ja esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Lastensuojelulaitoksen haltuun voidaan ottaa myös sellaiset aineet tai esineet, jotka soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä edellä kuvatulla tavalla. Näitä esineitä voivat olla erilaiset terä- tai lyömäaseet tai heittämiseen soveltuvat esineet. Mitkä tahansa esineet, esimerkiksi liima, sakset, puukko, veitsi, vaijeri, pesäpallomaila tai tikat, voidaan kuitenkin ottaa haltuun, mikäli ne on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Myös tupakkatuotteet voidaan ottaa alaikäiseltä haltuun lastensuojelulaitoksessa. Aseet ja huumausaineet luovutetaan poliisille. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä palautettava lapselle, poikkeuksena esimerkiksi alkoholi, huumeet ja ampuma-aseet.

Haltuunoton voi tehdä lastensuojelulaitoksen johtaja tai kuka tahansa laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Haltuunotosta on viipymättä ilmoitettava lastensuojelulaitoksen johtajalle tai hänen määräämälleen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä päätöksentekoa varten. Päätöksen voi tehdä lastensuojelulaitoksen johtaja tai johtajan määräämä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Valituskelpoinen päätös tulee aina tehdä,

a) jos omaisuutta ei palauteta ja

b) kyse on lapsella olevista lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai laitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavista muista kuin edellä tarkoitetuista aineista ja esineistä.

Päätös haltuunotosta on aina tehtävä, vaikka omaisuus, aineet tai esineet voitaisiinkin hävittää. Nimenomaista päätöstä ei tehdä, jos omaisuus palautetaan.

Henkilöntarkastus

Henkilöntarkastus voidaan suorittaa, jos laitoksen henkilökunnalla on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai hallussaan päihtymistarkoitukseen käytettäviä aineita tai päihteiden käyttöön tarkoitettuja välineitä tai esineitä, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Henkilöntarkastus tehdään etsittäväksi olevan omaisuuden löytämiseksi.

Tarkastuksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei tarkastusta toimita terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilöntarkastuksen voi suorittaa ja siinä olla läsnä

myös työntekijä, joka on eri sukupuolta kuin lapsi, jos tarkastuksen suorittaminen kiireellisenä on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Henkilötarkastuksessa lasta ei saa riisuttaa. Nuoren intiimialueille koskeminen on ehdottomasti kielletty. Tilanteissa, joissa nuori kieltäytyy henkilöntarkastuksesta, tarkastusta ei tehdä. Henkilötarkastuksesta ei tehdä päätöstä, ainoastaan kirjaukset.

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan sen tutkimista, mitä lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään sekä vaatteiden ja ihon väliin mahdollisesti kätkeytyä. Henkilöntarkastus tarkoittaa esimerkiksi vaatteiden tutkimista sekä taskujen tarkastamista ja tyhjentämistä.

Henkilönkatsastus

Henkilönkatsastus käsittää katsastettavan ruumiin tarkastamisen, verinäytteen ottamisen tai muun ruumiiseen kohdistuvan tutkimuksen. Henkilönkatsastuksen suorittamisen edellytyksenä on, että laitoksella on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt päihdyttäviä aineita (yleensä huumeaineita). Henkilönkatsastus tehdään tarpeen vaatiessa ja yksilöllisen suunnitelman mukaan tai, jos arvioidaan, että se on lapsen näkökulmasta välttämätöntä. Esimerkiksi jos lapsen lääkitys vaatii päihteettömyyttä. Henkilönkatsastus voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, hius-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Naulakalliassa henkilönkatsastus toteutetaan virtsanäytteenä ja siitä otetaan huumeeseula. Huumeeseula lähetetään aina tutkittavaksi HUS laboratorioon. Toimenpiteen tarkoituksena on kartoittaa päihteidenkäytön tilaa ja sitä, mitä mahdollisia päihteitä lapsi on käyttänyt. Näin ollen pystytään takaamaan lapselle oikea-aikainen puutuminen sekä oikeanlaisen hoidon toteutuminen.

Henkilöntarkastuksen ja henkilönkatsastuksen suorittaminen tulee tapahtua aina erittäin suurta hienovaraisuutta noudattaen ja lapsen fyysistä koskemattomuutta, ihmisarvoa ja sukupuoli-identiteettiä ja yksityisyyttä kunnioittaen. Henkilönkatsastus ei oikeuta ruumiinonteloiden tutkimista. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Katsastuksen toimittamisesta päättää ja katsastuksen toimittaa lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Mikäli henkilönkatsastuksen toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, on läsnä oltava lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva toinen henkilö. Katsastusta ei saa toimittaa eikä siinä olla läsnä lapsen kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilönkatsastuksen suorittava ja läsnä oleva henkilö voi kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

Henkilönkatsastuksesta on tehtävä päätös. Päätöksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätös ei ole valituskelpoinen, eikä siitä ei ole muutoksenhakuoikeutta. Päätös on kuitenkin lähetettävä tiedoksi ilman valitusosoitusta huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle lapselle.

Omaisuu den ja lähetysten tarkastaminen. Lähetysten luovuttamatta jättäminen

Mikäli on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi selvitettävä kiireellisesti, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa. Mikäli on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä (päähteet, niiden käyttöön soveltuvat välineet jne.), saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa. Esimerkiksi, jos lapsi on päihtyneen olinen osastolla tai on satuttanut itseään, on lapsen turvallisuuden takaamiseksi tarpeellista tarkistaa lapsen huone päihteiden tai itsensä vahingoittamiseen soveltuvien esineiden osalta. Tilat ja omaisuus saadaan myös tarkastaa, mikäli lapsen olinpaikkaa täytyy kiireellisesti selvittää, jos lapsi on luvattomasti pois lastenkodista ja hänen olinpaikkaansa täytyy selvittää.

Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan on oikeus tarkastaa lapselle osoitettu viesti tai muu luottamuksellisen lähetys, mikäli on perusteltua syytä epäillä sen sisältävän edellä mainittuja aineita tai esineitä. Tarkastusoikeuden käyttäminen ei kuitenkaan oikeuta lukemaan kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä.

Tarkastaminen on tehtävä lapsen ja lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Tarkastus toteutetaan siten, että kaksi hoitohenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää tarkastaa lapsen huoneen ja lapsi voi halutessaan olla mukana tarkastuksessa. Erityisestä syystä voidaan lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Erityinen syy voi olla esimerkiksi henkilökunnan vähäinen määrä sellaisessa tilanteessa, jossa kiireellinen tilojen tai omaisuuden tarkastaminen on välttämätöntä. Erityinen syy voi olla myös se, että lapsi on poistunut luvatta laitoksesta.

Tarkastuksesta päättää ja tarkastamisen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätös on lähetettävä tiedoksi huoltajalle ja yli 12-vuotta täyttäneelle lapselle. Lapselle tulee aina selvittää tarkastuksen syy. Tarkastuksen peruste, syyt ja menettely on kirjattava päätökseen ja lasta koskeviin asiakirjoihin.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on lisäksi oikeus perustellusta syystä lukea ja päättää, että lapselle osoitettu viesti tai muu luottamuksellinen lähetys jätetään luovuttamatta lapselle. Tällöin pitää olla perusteltua syytä epäillä viestin sisällön vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä.

Kiinnipitäminen

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi uhkaavalla käyttäytymisellään todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä.

Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista. Kiinnipitäminen voi myös sisältää lapsen siirtämisen. Kiinnipitämisellä tarkoitetaan pelkästään lapsen fyysistä kiinnipitämistä,

minkäänlaisten välineiden käyttö kiinnipitämisen yhteydessä ei ole sallittua. Kiinnipitäminen lopetetaan heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämistä on aina viimesijainen keino. Kiinnipitämisellä voidaan estää lasta vahingoittamasta itseään sekä suojella laitoksen muita lapsia ja henkilökuntaa. Omaisuuden suojelemisen kohdalla kyse tulee olla omaisuuden merkittävästä vahingoittumisriskistä.

Turvallisuuspalveluja tarjoavaan yrityksen palveluksessa oleva henkilö, esimerkiksi vartija, ei voi osallistua kiinnipitämiseen. Sen sijaan jokaisella on oikeus puolustaa omaa tai toisen henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavalta hyökkäykseltä

Kiinnipitämisestä ei tehdä päätöstä. Kiinnipitämisen syyt ja perusteet on kirjattava lasta koskeviin asiakirjoihin ja siitä annetaan selvitys sekä lastenkodin johtajalle, että lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kieltä poistua laitoksen alueelta ja myös mikäli:

1) lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä merkittävämmän rikollisen teon

2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Liikkumisvapauden rajoittamisen tarkoituksena on lapsen vahingollisen käyttäytymisen estäminen. Tarkoituksena on pysäyttää lapsen vakava kuljeskelu, turvata akuuttien asioiden käsittely ja kokonaisvaltaisesti turvata lapsen terveys sekä kasvu ja kehitys. Rajoitustoimenpiteellä pyritään mahdollistamaan kokonaisvaltainen hoito sekä hyvinvoinnin seuranta, hoidon oikea-aikainen toteutuminen ja toipuminen. Rajoittamista ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito- ja kasvatus välttämättä edellyttää. Päätöstä tehtäessä lapsen omat toivomukset ja mielipide asiassa tulee selvittää. Liikkumisvapauden rajoituksen perusteet tulee käydä lapsen kanssa läpi jo heti rajoituksen alussa.

Liikkumisvapauden rajoittamisen tavoitteena on, että lapsi poistuu päätöksessä määritellyltä alueelta vain yhdessä lastenkodin työntekijän kanssa. Lapsen koulunkäynti, harrastustoiminta, retkelle osallistuminen tai muu vastaava toiminta tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä turvaamaan. Liikkumisvapauden rajoituksen ajalle nuorelle tehdään yksilöllistetty päiväohjelma, jolla tuetaan rajoitustoimenpiteen tavoitteiden toteutumista suunnitelmallisten keskustelujen ja toiminnan kautta. Rajoituksesta tehdään nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan kuinka rajoitustoimenpidettä voi lähteä lieventämään ja

millaisella aikataululla. Rajoituksen päättyessä nuoren kanssa käydään yhteisesti keskustelua rajoitustoimenpiteen vaikuttavuudesta.

Mikäli liikkumisvapauden rajoittamispäätöksen ohella rajoitetaan myös lapsen yhteydenpitoa, yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä erillinen päätös. Tällöin kuultavia ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen huoltaja ja vanhempi sekä päätöksen kohteena oleva henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen on rajoitettu.

Liikkumisvapauden rajoittamisasiasta tehdään muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Päätöksestä voi valittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa, joille päätös on annettava tiedoksi. Päätöstä ennen on asianosaisina pidettäviä henkilöitä kuultava. Jos kyse on lyhytaikaisesta liikkumisvapauden rajoittamisesta ja päätös on tehtävä heti, voidaan kuuleminen jättää suorittamatta perustellusti.

Liikkumisvapauden rajoittaminen ei saa jatkua ilman uutta päätöstä yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. Päätöksen lyhytaikaisesta, enintään 7 vuorokautta kestävästä, liikkumisvapauden rajoittamisesta tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Pidemmästä, yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä, rajoituksesta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Päätös annetaan tiedoksi ja siitä on muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen. Rajoitustoimenpide on lopetettava heti, kun se enää ei ole välttämätöntä lapsen huollon järjestämisen kannalta.

Eristäminen

Lapsi voidaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on merkittävästi vaaraksi itselleen tai muille. Eristämisen tulee tapahtua laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. On myös sovittava, kuka lapsesta huolehtii eristyksen aikana. Eristämistä ei saa määrätä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito ja hoito välttämättä edellyttävät.

Eristämistä ei saa jatkaa yhtäjaksoisesti yli 12 tuntia. Eristäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä. Eristämistä voidaan välittömästi jatkaa uudella päätöksellä vain, jos eristämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Edellytyksenä on lisäksi, ettei lapsen hoitoa ole mahdollista järjestää muulla tavalla. Eristämisen pisin kokonaisaika ei saa ylittää 24 tuntia.

Ennen eristämisen jatkamista koskevan päätöksen tekemistä, on lapselle suoritettava lääkärintarkastus. Lääkärintarkastus tulee tarvittaessa tehdä myös eristämisen alkaessa tai eristämisen aikana.

Naulakalliontien osastoilla on käytössä kolmen osaston yhteinen eristämishuone. Osastoilla Intro 1 ja 2 on molemmissa eristämishuone. Eristämistilanne edellyttää lapsen tilanteen jatkuvaa seurantaa ja eristyksen aikana nuoren kanssa on pääsääntöisesti kaksi työntekijää. Lapsen toiveesta hänet voidaan jättää eristyshuoneeseen yksin, mutta lasta ei voi jättää eristämistilanteessa yksin ilman, että hoitohenkilöstö on jatkuvasti kuuloetäisyydellä lapseen ja pystyy välittömästi lapsen kutsuessa olemaan lapsen kulloisessakin tilanteessa tarvitsemalla tavalla apuna ja tukena lapselle. Lapsen ollessa

yksin eristämishuoneessa häntä ja hänen vointiaan seurataan kameravalvonnan välityksellä. Eristämishuoneessa on myös kutsunappi, jota painamalla lapsi voi kutsua henkilökunnan paikalle. Aikuiset huolehtivat lapsen hoidosta, kuten voinnin seurannasta, vuorovaikutuksesta ja ruokailusta eristämisen aikana. Eristetylle lapselle turvataan mahdollisuus saniteettitiloihin, ruokailuun ja raittiiseen ilmaan. Lapselle tulee myös järjestää mahdollisuus keskusteluun hänelle läheisen laitoksen työntekijän, kuten omahoitajan, kanssa. Ennen kuin eristäminen lopetetaan, tehdään lapsen kanssa suunnitelma, mitä tulee ottaa huomioon osaston yhteisiin tiloihin siirtyessä.

Päätöksen eristämisestä ja sen jatkamisesta tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Päätöksestä voi valittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa, joille päätös on annettava tiedoksi. Asianosaisi tulee kuulla ennen päätöksentekoa. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä hoitoa ja huolenpitoa, mikäli hänen etunsa sitä vaatii. Erityisen huolenpidon aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan rajoittaa.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää muun muassa vakavan päihde- ja rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsi omalla käyttäytymisellään muulla tavalla vakavasti vaarantaa omaa henkeään, terveyttään tai kehitystään. Tällainen tilanne voi olla, kun lapsi käyttäytyy itsetuhoisesti tai häntä esim. käytetään seksuaalisesti hyväksi. Edellytyksenä erityisen huolenpidon järjestämiselle on, ettei sijaishuoltoa ole mahdollista järjestää muulla tavoin, eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan.

Päätöksen erityisen huolenpidon järjestämisestä tekee johtava sosiaalityöntekijä avohuollon ja sijoituksen sosiaalityössä. Päätöksen on perustuttava moniammatilliseen asiantuntijanarviointiin, johon kuuluu sosiaalityön asiantuntemuksen lisäksi kasvatuksellinen, psykologinen sekä lääketieteellinen arvio. Tässä arvioinnissa on otettava kantaa siihen, voidaanko lapsen itseään vahingoittavaan käyttäytymiseen puuttua muulla tavoin kuin järjestämällä hänelle erityistä huolenpitoa.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Erittäin painavasta syystä voidaan erityistä huolenpitoa jatkaa uudella johtavan sosiaalityöntekijän päätöksellä enintään 60 vuorokaudella. Jatkamispäätökseen on liitettävä ajankohtainen moniammatillinen arvio, jossa otetaan kantaa erityisesti siihen, miksi erityistä huolenpitoa olisi tarpeen jatkaa, ja missä muodossa se tulisi lapselle järjestää. Ennen erityistä huolenpitoa koskevaa päätöstä on todisteellisesti kuultava lasta ja hänen huoltajaansa. Päätös on annettava tiedoksi asianosaisille.

Erityisen huolenpidon aikana on lapsen hyvin tuntevien ohjaajien tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Lapselle on lisäksi tehtävä säännöllisesti tarvittava lääkärintarkastus.

Lasta koskeva asiakassuunnitelma on aina tarkistettava erityisen huolenpidon päättyessä.

Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69 a §)

Jos lapsi on poistunut luvattomasti lastensuojelulaitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen, laitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi laitokseen. Laitoksen on ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja virka-ajan ulkopuolella sosiaali- ja kriisipäivystykseen. Laitoksen ja lapsen sosiaalityöntekijän on yhdessä ratkaistava, mistä lasta olisi syytä etsiä, kuka mahdollisesti tietäisi, missä lapsi on, ja miten hänen kuljetuksensa takaisin laitokseen olisi syytä järjestää, kun hänet on löydetty. Lapsen olinpaikan selvittyä laitoksen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee yhteistyössä sopia lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa laitokseen vapaaehtoisesti.

Lapsen palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuljettamisesta ja sen turvallisesta järjestämisestä päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kiireellisissä tilanteissa lapsen palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuljettamisesta ja sen turvallisesta järjestämisestä päättää laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan on viipymättä ilmoitettava päätöksestä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen kuljettamisen saa toteuttaa vain:

1. laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön laskettava työntekijä, jolla on lastensuojelulain 60 §:ssä määritelty ammatillinen pätevyys.
2. lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä
3. muu toimivaltainen viranomainen (muun kunnan viranomainen tai poliisi).

Lapsen kuljettamisen aikana lasta kuljettava henkilö saa kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi pitää lasta lyhytaikaisesti kiinni kuljetukseen käytettävässä autossa, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä.

Lapsen etsinnästä ja kuljettamisesta on tehtävä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain mukaisesti kirjaukset lapsen asiakasasiakirjoihin.

8. Yleiset toimintatavat rajoitusten käytön jälkeen

Kun lapseen on kohdistettu rajoitustoimenpide, lapsen kanssa käydään keskustelu rajoitustoimenpiteiden vaikutuksesta. Lapset ovat usein keinottomia omien tunteidensa kanssa ja käyttäytymisen säätelyssä sekä toiminnanohjauksessa on haasteita. Lapsen kanssa tulee aina pohtia millä keinoin lapsi voisi toimia toisin, ettei rajoitustoimenpidettä tarvitsisi käyttää. Lapset kokevat rajoitustoimenpiteet ajoittain rangaistuksena, joten ohjaajien tehtävänä on selittää lapselle rajoitustoimenpiteen merkitys ja mihin sillä on pyritty vaikuttamaan.

Tapahtunut rajoitustoimenpide käydään lapsen kanssa läpi lasta kuunnellen ja huomioiden lapsen kertomat asiat ja hänen esittämät kysymykset. Lapsen kokonaistilanne huomioiden arvioidaan ja keskustellaan myös mm. seuraavista asioista sekä lapsen kanssa, että työntekijöiden kesken osaston työryhmissä:

- Millä tavalla rajoitus on vaikuttanut?
- Miksi rajoitusta käytettiin?
- Mitä olisi voinut tehdä rajoituksen välttämiseksi?
- Miten jatkossa välttyttäisiin rajoitustoimenpiteiden käyttämiseltä eli suunnitelma jatkoon kannalta?
- Miten lapsi kuvaa saamaansa kohtelua rajoituksen aikana?

Lapsen kanssa käydyt keskustelut, havainnot lapsesta ja lapsen voinnista kirjataan asiakastietojärjestelmään. Tehdyt suunnitelmat kirjataan myös asiakastietojärjestelmään. Huoltajalle tarjotaan myös mahdollisuus keskustella edellä mainituista asioista.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toteuttaa tehtävässään sijaishuoltopaikan valvontaa ja huolehtii lapsen oikeusturvan toteutumisesta. Lapsen oikeusturva tarkoittaa keinoja, joilla varmistetaan, että nuori pääsee niihin oikeuksiinsa, jotka hänelle on lainsäädännössä turvattu.

Lapsen vastuusosiaalityöntekijä huolehtii yhdessä Naulakallion lastenkodin työntekijöiden sekä yhteistyössä vanhempien kanssa siitä, että lapsen oikeudet toteutuvat sijaishuollossa, ja että lapsi saa tarpeitaan vastaavan hoidon, kasvatuksen ja muun huolenpidon sekä tarvittavat tukitoimet. Sosiaalityöntekijän tärkeän roolin vuoksi lasta tuetaan ja kannustetaan ottamaan yhteyttä ja sopimaan tapaamisista sosiaalityöntekijänsä kanssa. Sosiaalityöntekijällä ja Naulakallion lastenkodin henkilökunnalla on velvollisuus antaa viipymättä tieto lasta koskevista päätöksistä lapselle, vanhemmille, huoltajille tai muulle lapsen lailliselle edustajalle. Lisäksi heille on selvitettävä heidän oikeutensa ja velvollisuutensa, mukaan lukien mahdollisuus valittaa päätöksestä. Lapselle asiat on kerrottava hänelle ymmärrettävällä tavalla.

Huoltajalle tarjotaan aina mahdollisuus keskustella edellä mainituista asioista. Yhteydenpidon rajoittamispäätökset voivat aiheuttaa tunnereaktioita ja vanhemmilla tulee olla mahdollisuus keskustella vaikeista tunteistaan ja päätöksen perusteluista luotettavasti.

9. Lapsen muutoksenhaku ja kantelumahdollisuus

Lastenkodin henkilökunta ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kertovat lapselle sijaishuollon alkaessa sekä rajoitustoimenpiteen yhteydessä tehtävän mielipiteen selvittämisen yhteydessä, minkälainen on lapsen muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuus rajoituspäätöksistä.

Mikäli lapsi kokee tulleensa väärin kohdelluksi, hän voi valittaa asiasta vastaavalle ohjaajalle tai laitoksen johtajalle, omalle sosiaalityöntekijälle tai johtavalle sosiaalityöntekijälle. Valituksen käsittelevä henkilö arvioi, onko kysymyksessä muistutus, jolloin siihen on annettava kirjallinen vastaus kohtuullisessa ajassa. Sosiaalityöntekijän velvollisuus on ohjata ja avustaa lasta valituksen/muistutuksen tekemisessä ja tarvittaessa käyttämään oikeusavustajan palveluita.

Lapsi voi kannella lastenkotien toimintaa valvovalle kunnan viranomaiselle, jos kokee, että lastenkoti ei noudata toiminnassaan lakia. Kantelun voi tehdä myös aluehallintovirastoon tai Valviraan silloin, kun lapsi katsoo lastenkodin toiminnan olevan lainvastaista, virheellistä tai epäasianmukaista. Kantelun voi tehdä myös tehtävien laiminlyönnin perusteella. Kantelun voi tehdä myös ylimmille laillisuusvalvojille, eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan ja Valtioneuvoston oikeuskanslerinvirastoon, joiden tehtävänä on erityisesti valvoa sitä, että missään tilanteessa, missä ihmistä kohtaan käytetään julkista valtaa, ei loukata tämän oikeuksia. Sosiaali- ja potilasasiamieheen voi ottaa yhteyttä, kun on kysyttävää lapsen oikeuksista lastensuojelun asiakkaana tai potilaana, tai kun lapsi tarvitsee apua valitusten tai kanteluiden tekemisessä.

Asianosaisia rajoitustoimenpiteiden osalta ovat 12 vuotta täyttänyt lapsi ja hänen huoltajansa. Yhteydenpidon rajoittamista koskevissa päätöksissä asianosaisia ovat lapsi, lapsen huoltaja ja se henkilö, johon rajoitustoimenpide kohdistuu.

Päätökset, jotka ovat muutoksenhakukelpoisia ja joista tehdään kirjaus

- yhteydenpidon rajoittaminen ja olinpaikan ilmoittamatta jättäminen (63 § ja 62 § 3 mom.)
- yhteydenpidon rajoituksen lieventäminen (63 §)
- aineiden ja esineiden haltuunotto (65 §)
- lähetyksen luovuttamatta jättäminen (67 § 4 mom.)
- lähetyksen tai viestin lukeminen (67 § 4 mom.)
- liikkumisvapauden rajoittaminen (69 §)
- eristäminen (70 §)
- erityinen huolenpito (72 §)

Päätökset, joihin ei ole muutoksenhakuoikeutta. Kirjaus tehdään.

- omaisuuden ja lähetyksen tarkastaminen (67 § 1 ja 2 mom.)
- henkilönkatsastus (66 §)
- yhteydenpidon rajoituksen lakkauttaminen (63 §)
- luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen (69a§)

Rajoitustoimenpiteet, joista ei tehdä päätöstä, eikä niihin ole muutoksenhakuoikeutta. Kirjaus tehdään.

- henkilöntarkastus (66 § 1 mom.)
- kiinnipittäminen (68 §)
- omaisuuden haltuunotto (palautustilanteet) (65 §)